

Kirkonpalvelija ² 2004

Kirkonpalvelijat r.y. 70 vuotta

Aika joutuu, vuodet vierivät

Hyvät kirkonpalvelijat, yhdistyksessä ja liitossa olemme eläneet vauhdikasta aikaa ja tahti jatkuu koko kesän ja loppuvuoden. Viimeistään nyt, kesän ajan on meillä kaikilla mahdollisuus tuoda esille seuraavan sopimuskierron tavoitteita. Kevään alaosastokokouksissa ympäri Suomea olemme näitä jo kirjailleet. Olisiko joidenkin työntekijäryhmien erityiskysymykset nostettava esille, korvauskäytännöt esim. varallaoloista, koulutuksista yms. Ottakaa yhteyttä allekirjoittaneeseen tai sihteeriin, sillä elokuun loppuun mennessä meidän on vietävä ne liiton hallintoon ja sitä kautta neuvottelupöytään. Tuttu keskustelu on jälleen mediassa käynnissä. Tuleeko tupo vai ei. Näin pienipalkkaisena liittona näen meidän kallistuvan kokonaisvaltaisen tupon kannalle.

Kuten SVTL-uutisista olette kaikki lukeneet, on liiton hallinnossa käsittelyssä ja syksyn lopulla päätettävissä jäsenmaksun tasaaminen liiton jäsenten kesken. Tasaustoi-

menpiteen näen välttämättömänä, maksammehan prosenttiperusteista jäsenmaksua ja tasapuolisuuden vuoksi prosentuaalinen sen pitää ollakin, ovathan palkankorotuksetkin prosentuaalisia. Tämähän koskee myös osaa kirkonpalvelijoita kattojäsenten maksun poistuttua. Tarkat perusteet on kirjoitettu SVTL-uutisiin. Samatenhan nyt vuoden vaihteessa on mahdollisesti poistumassa jäsenmaksuvapautus. Liitolle on annettava taloudelliset resurssit toimia koko SVTL:n jäsenistön parhaaksi.

Päiviemme aikana ja ohjelmaan luontevasti nivoutuen juhlistamme yhdistyksemme 70-vuotista taivalta. Paljonhan tuohon ajanjaksoon on varmaankin tapahtumia mahtunut. Olemme kaikki ylpeitä, että kyseisenä yhdistyksen perustamisaikana mukana olleet suntiot ym. henkilöt olivat kaukonäköisiä ja näkivät työn ja siihen liittyvät ongelmat yhteisinä. He halusivat olla tukemassa toisiaan ja kannustamassa oman työn tekemisessä. Tavat-

Seppo Pyykkönen
Puheenjohtaja
Kirkonpalvelijat ry

tiin toisia, kuultiin miten hommia hoidettiin muualla. Asiat ovat vielä tälläkin hetkellä juuri niitä samoja, jotka nousevat esille tavatessamme toisiamme opinto- ja koulutuspäivillämme vuodesta toiseen. Ja väki näyttää olevan liikkeellä myös tänäkin kesänä, kun nyt juhlistamme päivien ohjelmassa 70-vuotista taivaltamme. Kaikki päiviemme ohjelmat vivahtavat jo pitempään kirkonpalvelustyössä mukana olleisiin.

Hyvät ystävät toivotan kaikille lämmintä kesää ja rentouttavia lomaaikojia. Hämeenlinnaan mahtuu vielä.

Seppo Pyykkönen

Hyvät kirkonpalvelijat, työtoverit

Minulla on ilo Hämeenlinnan kirkonpalvelijoiden ja Kanta-Hämeen ala-osaston puolesta toivottaa teidät lämpimästi tervetulleiksi kesäpäivillemme.

Edellisen kerran kirkonpalvelijaväki oli koolla Hämeenlinnassa vuonna 1967. Viime lehdessä olleesta kuvasta ja kokousuutisista päätellen joukko on ollut varsin miesvaltaista! Sen jälkeen vesi on vaihtunut Vanajavedessä ja me miehet jääneet vähemmistöön.

Olemme pääosan ajasta koolla Aulangolla. Maisemat ovat Hämettä parhaimmillaan. Vieressä on Vanajavesi, joka on oleellinen osa kaupunkikuvaamme. Hopealinjan laivat pysähtyvät Aulangon laiturissa. Hämeenlinna on vilkas kesäkaupunki monine nähtävyyksineen. Kannattaa tulla toistekin tutustumaan!

Päiviemme ohjelmaa sävyttää tällä kertaa yhdistyksen 70-vuotisjuhla. 70 vuotta on pitkä aika yhdistyksen elämässä. Sitä juhlistamme

iltajuhlalla ensimmäisen päivän iltana. Se on tarkoitettu meille kaikille päivien osanottajille.

Aulankoa voidaan kutsua yhdeksi maamme kansallismaisemista. Tervetuloa aurinkoiseen Hämeenlinnaan!

Osmo Nissi

Kannen kuvat: Hämeen linna
– Hämeenlinnan kirkko
– Aulanko; Heikki Löflund.

Tervetuloa Hämeenlinnaan

Kesäkuun päivät Hämeenlinnassa. Elävää historiaa vuosisatojen varrelta, vihreää Aulangon luontoa, kauniitten harjujen upeita näkymiä sekä auringonlaskun kajo Vanajaveteen. Kaikki tämä antaa erinomaiset ulkoiset kehykset työtovereiden ja ystävien tapaamiselle sekä yhteisen työn kysymysten pohtimiselle.

Arvoisat 70-vuotispäiville sekä opinto- ja koulutuspäiville saapuvat läheltä ja kaukaa - olkaa lämpimästi tervetulleita sisämaan vanhimpaan kaupunkiin, Pietari Brahen vuonna 1639 perustamaan Hämeenlinnaan. Hämeenlinna elää etelän keskustan keskellä nykyaikaa ihmisen kokoisena kaupunkina 1200-luvulta peräisin olevan linnan vartioidessa jyrkästi Vanajaveden kapeikkoja.

46.000 asukkaan Hämeenlinna on Etelä-Suomen läänin pääkaupunki ja läntisen maanpuolustusalueen keskuspaikka. Pääkaupunkiseudun

läheisyyskin on kääntänyt väkiluvun vahvalle kasvu-uralle. Vuosisatainen eletyn ja rakennetun historian jälki sekä upea luonto ratkaisivat yhdessä sen, että Suomen ensimmäinen kansallinen kaupunkipuisto perustettiin Aulangon ja linnan ympäristön maisemiin.

Hämeenlinna - Vanajan seurakunta on Suomen kuudenneksi suurin. Sen jäsenmäärä on 39.400. Seurakunta syntyi Hämeenlinnan ja Vanajan seurakuntien yhdistyessä 2003 vuoden alussa. Seurakunnan historia on vuosisatainen. Vanajan harmaakivikirkko 1480-luvulta on keskiaikaisten kirkkojemme pienimpiä ja kodikkaimpia. Hämeenlinnan 205-vuotiaan kirkon esikuva on, niin sanotaan, Rooman Pantheon.

Kirkon työ on yhteyttä erilaisuudessa. Kirkonpalvelija on monelle kirkon kasvat. Hänen työnsä luo kotisan ja pyhän kokemuksen: kaikki on valmiina, sinua on odotettu.

Arkiset, ihmistä auttavat ja palvelevat teot puhuvat sanoja voimakkaammin. Se, mitä olemme, kuuluu paljon paremmin kuin se, mitä sanomme. Ihmiselämän koko kirjo iloon ja itkuun asti on läsnä. Kirkossa yhden ihmisen taakka jakaantuu monen kannettavaksi ja saa vielä meitä suuremman kantajan. Samoin ilo ja ylistys vahvistuu moninkertaiseksi. Paavali kehottaa iloitsemaan iloitsevien kanssa ja itkemään itkevien kanssa. Kolossalaiskirjeessä hän rohkaisee vielä enempiin: Mitä teettekin, sanoin tai teoin, tehkää kaikki Herran Jeesuksen nimessä, kiittäen hänen kauttaan Jumalaa, Isäämme.

Olkoot kesäiset päivät Hämeenlinnassa lämpöisen kohtaamisen sekä työn juhlaa.

Kari Koivu
Hämeenlinna - Vanajan seurakunnan kirkkoherra

Yhdistyksessä tapahtuu

Kirkonpalvelijat ry:n hallituksen kokous pidettiin 19.4.2004 Seurakuntien Viran- ja Toimenhaltijain Liiton SVTL:n toimistolla Helsingissä. Hyväksyttiin 14 uutta jäsentä (nrot 33-46), todettiin, että työvaliokunta on hyväksynyt 25 uutta jäsentä (nrot 18-32). Hyväksyttiin talousarvio ja toimintasuunnitelma vuodelle 2005, päätettiin esittää vuosikokoukselle hyväksyttäväksi.

Seuraavat opinto- ja koulutuspäivät pidetään Oulussa 28.-29.6.2005 ja Naantalissa 27.-28.6.2006.

Kirkonpalvelijat ry:n työvaliokunnan kokous pidettiin 26.5.2004 Ran-

tasipi Aulangossa, Hämeenlinnassa. Hyväksyttiin uusia jäseniä 12 (nrot 47-58). Käsiteltiin sopimustavoitteet seuraaviin työ- ja virkaehtosopimusneuvotteluihin.

Kirkonpalvelijat ry:n 70-vuotishistoriikin myyntihinta on 10 €/kpl.

Seuraava työvaliokunnan ja hallituksen kokous on 28.6.2004 Hotelillä Aulangossa, Hämeenlinnassa.

Hämeenlinna kutsuu !

Puistojen kaupunki, Hämeenlinna on ihanteellinen yhdistelmä luontoa ja kulttuuria. Suomen ensimmäinen kansallinen kaupunkipuisto

to perustettiin vuonna 2001 juuri tänne. Eikä ihme, sillä ainutlaatuisen Aulanko yhdistettynä Hämeenlinna historialliseen kaupunkiin edustaa hämäläistä harmoniaa puhtaimmillaan.

365-vuotias Hämeenlinna on täynnä nähtävää ja koettavaa. Uutta ja vanhaa, luontoa ja kulttuuria – kaikki sulassa sovussa. Hämeenlinnaan on aina helppoa ja vaivatonta tulla. Täällä voit viihtyä ja ja viipyä pidemmänkin aikaa.

Tervetuloa Opinto- ja koulutusluopäiville. Odotamme n. 200 osallistujaa päivillemme. Vielä voit ilmoittautua !

Kari Hartikainen, sihteeri

Tervehdys kirkon moniammattilaisille

Minulla on ilo tervehtiä teitä hyvät kirkonpalvelijat lehtemme välityksellä ja samalla onnitella KIRKONPALVELIJAT ry yhdistystä 70-vuotisjuhlan johdosta.

Kun kirkonpalvelijoiden yhdistys perustettiin vuonna 1934, oli valtaosa jäsenistä suntioita. Vuosien ja vuosikymmenien myötä on jäseniksi tullut yhä useampia eri ammattinimikkeen omaavia henkilöitä. Tänä päivänä voidaan hyvin puhua kirkon moni ammattilaisten yhdistyksestä. Yhdistyksen jäsenmäärä on kasvanut tasaisesti ja tänä päivänä kirkonpalvelijat on selvästi suurin SVTL:n jäsenyhdistys. Merkillepantavaa jäsenkehityksessä on jäsenten siirtyminen kunta-alan ammattiliitoista kirkonpalvelijoihin. Tämä kehitys on luonnollista, onhan kirkonpalvelijat selkeästi seurakuntien työntekijöiden ammattiliitto.

Kirkonpalvelijat yhdistys on monella tavalla ollut edistämässä jäsentensä edunvalvonnallisia ja koulutuksellisia asioita. Kun puhutaan kirkonpalvelijoiden koulutuksen edistämisestä on ehdottomasti mainittava suntion ammattitutkinnon saamisesta kirkonpalvelijoille. Yhdistys on ollut koko ajan mukana luomassa koulutuksen perusteita ja puheenjohtaja Seppo Pyykkönen on ollut vahvasti mukana alusta alkaen.

Olen mielenkiinnolla seurannut ammattitutkinnon suorittaneiden sijoittumista avoimiin työpaikkoihin seurakunnissa. Kun seurakunnat ilmoittavat esimerkiksi seurakunta-

mestarin viran avoimeksi, on pätevyysvaatimuksena ollut joko suntion ammattitutkinto tai muuten työssä hankittu kokemus. Virkojen hakijoissa on herättänyt hämmennystä kun muuten tasavertaisista hakijoista on valittu henkilö, jonka pätevyys on työkokemuksella hankittu. Tulee mieleen että arvostaako työnantaja koulutusta tarpeeksi ja pitäsikö suntion ammattitutkinto saada sopimukseen joidenkin virkojen pätevyysvaatimukseksi. Kuten huomaamme on yhdistyksellä vielä runsaasti mietittävää kun seuraavia sopimustavoitteita sorvataan.

Kirkon alan työolobarometri 2003, joka on raportti kirkon työntekijöiden työoloista kertoo kirkonpalvelijoiden osalta joitakin mainitsemisen arvoisia asioita. Hautausmaantyöntekijöistä 18 % melko tyytymätön työhönsä. Muilla kirkon henkilöstöryhmillä vastaava luku oli 6-9 %. Työn fyysisiä vaaroja kokee eniten kiinteistö-kirkonpalvelus ja hautausmaatyötä tekevät. Samoista työntekijäryhmistä puolet ovat sitä mieltä, että päätökset tapahtuvat liian kaukana heistä. Hautausmaan työntekijöiden työolot nousevat selvästi esille tutkimuksessa. Niiden parantamiseksi olisi työnantajan ja työntekijöiden edustajien yhdessä pohdittava mitä voidaan tehdä. Tutkimuksessa esitettiin väite "saan työssäni käyttää kykyjäni ja ammattitaitoani". Kiinteistö ja kirkonpalvelustyötä tekevästä 63 % oli täysin samaa mieltä ja 31 % jokseenkin samaa mieltä. Hautausmaatyöntekijöillä vastaavat prosentit

Matti Löppönen
Puheenjohtaja
SVTL ry

oli 43 % ja 43 %. Työolobarometri on luettavissa kokonaisuudessaan työturvallisuuskeskuksen sivuilta.

Tapaamme juhannuksen jälkeen Hämeenlinnassa kirkonpalvelijoiden kesäpäivillä. Toivottavasti mahdollisimman moni kirkonpalvelija pääsee tulemaan mukaan juhlimaan 70 vuoden ikäistä yhdistystämme. Ihmissiässä 70 vuotta on jo korkea ikä mutta kun katsoo kirkonpalvelijayhdistystä tänä päivänä niin päivän-sankari on elämänsä kunnossa ja voimissaan. Toivotan yhdistykselle onnea ja menestystä juhluvuoden johdosta ja lujaa otetta kirkonpalvelijoiden edunvalvontajärjestönä.

Toivotan myös kaikille kirkonpalvelijoille oikein aurinkoista kesää ja antoisaa kesälomaa kaikille lomailisille.

Matti Löppönen

Työnohjaus kirkonpalvelijan ammattitaidon syventämisen välineenä

Mitä työnohjaus on ?

Työnohjaus on ollut käytössä kirkossamme erityisesti hengellisten työntekijöiden keskuudessa ja siitä on pääsääntöisesti pelkäästään myönteisiä kokemuksia. Huomatavasti harvemmin työnohjaukseen on hakeutunut kirkonpalvelijoita, vaikka siihen olisi ollut selvää tarvetta. Ehkäpä tässäkin näkyy tuo sitkeänä elävä mielikuva siitä, että kirkossamme on jako kahteen: hengelliset työntekijät ja "maalliset". On selvää, että monet kirkonpalvelijat kokevat olevansa juuri noita "maallisia" työntekijöitä. Olisikohan aika pikku hiljalleen saada tuo mielikuva muuttumaan vai kuinka? Tähän muutokseen voisi yksi vaihtoehto olla siinä, että työnohjauksesta tulisi yhtä luonteva oman ammattitaidon syventämisen väline kirkonpalvelijoille kuin se on jo ns. hengellisille työntekijöille.

Työnohjaus ei ole toimintaa, joka vastaa työntekijän sielunhoidon tai terapian tarpeeseen. Sitä ei ole tarkoitettu ammattiyhdistystoiminnan areenaksi eikä paikaksi, jossa yritettäisiin yksittäistä työntekijää tukea nousemaan työnantajaansa vastaan tai työnantaja käyttäisi työnohjausta "kurinpalautuksen" välineenä hankalaa työntekijää kohtaan. Hallinnolliset kysymykset eivät kuulu työnohjaukseen, vaan ne kuuluvat esimiehen ja hänen alaisensa väliseen suhteeseen.

Työnohjaus on oppimista omista kokemuksista. Näitä kokemuksia

käsitellään vuorovaikutuksessa työnohjaajan ja työntekijän eli ohjattavan kanssa. Koko toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen ja luotamukseen. Työnohjauksessa käsitellään ohjattavan eli työntekijän työhön liittyviä kysymyksiä. Näitä voivat olla ongelmalliset tai onnistuneet työtilanteet. Ohjattava itse päättää siitä, millaista materiaalia hän haluaa ohjauksessa käsiteltävän. Koko toiminnan tarkastelukulmana on ohjattavan työhön liittyvien työtilanteiden käsittely.

Työnohjauksen tavoitteena on auttaa työntekijää löytämään oma persoonallinen työskentelytapa ja tuon tavan syventäminen. Tähän liittyy myös oman työskentelyn arvioimisen oppiminen ja tästä nousvien uusien oivallusten siirtäminen omaan työskentelytapaansa. Näiden lisäksi työntekijä tarkastelee omaa paikkaansa työyhteisössään ja yrittää löytää siinä oman paikkansa.

Työnohjauksen rakenne

Työntekijä voi hakeutua joko yksilö- tai ryhmätyönohjaukseen. Yksilötyönohjaus koostuu 40:sta kerrasta ja yksi kerta kestää yhden tunnin. Kokoontumistiheys on joka toinen tai kolmas viikko. Menetelmänä on keskustelu, joka käydään työnohjaajan ja ohjattavan välillä. Työnohjauskeskustelu lähtee liikkeelle ohjattavan antamasta työnohjauskertomuksesta. Tämä raportti on

työntekijän omasta työtilanteesta. Yleensä tuo kertomus annetaan etukäteen kirjallisesti työnohjaajalle. Ensimmäisessä tapaamisessa aina sovitaan työnohjauksen reunaehdoista yhdessä ohjattavan kanssa. Yksilötyönohjaus kestää 2-3 vuotta.

Ryhmätyönohjaus muodostuu 30:sta kerrasta ja yksi kokoontuminen kestää 1,5 tuntia. Ryhmässä on yleensä 4-6 ohjattavaa, jotka voivat olla joko samasta tai eri ammateista. Tällöin kukin ryhmän jäsen omalla vuorollaan alustaa työnohjauskertomuksen, jonka pohjalta ohjausistunto käydään. Ryhmä koontuu kerran kuukaudessa. Ryhmätyönohjaus kestää noin 3 vuotta. Kummassakin vaihtoehdossa työnohjaajana toimii yleensä koulutettu työnohjaaja.

Mitä hyötyä ?

Yhteiskunnassamme vaatimukset näyttävät vain nousevan ja tekniikka tuo mukanaan omat paineensa. Tämä kehitys koskee kaikkia ammatteja. Niinpä kirkossammekin on varauduttava siihen, että yksittäisen työntekijän ammatillisen osaamisen tasoa on nostettava, jotta loppuun palaminen tai työssä väsyminen ei johtaisi syrjäytymiseen ja kyllästymiseen. Oman ammattitaidon päivittäminen ja syventäminen on koko työelämän kestävä haaste. Tähän työnohjaus tarjoaa yhden hyväksi havaitun vaihtoehdon. Varsinkin ryhmässä tapah-

tuvan työohjauksen merkitys on siinä, että työntekijä voi oppia muilta ryhmän jäseniltä ja samalla itsenkin antaa omaa osaamistaan toisten ryhmäläisten käyttöön. Onhan selvää, että työohjaus tuottaa aina sivutuotteena sielunhoidollisia ja terapeuttisia kokemuksia, koska se on puolueeton ”areena”, jossa minä

kirkonpalvelijana voin tulla kuulluksi omassa asiassani. Oman työn miettiminen ja sen käsitteleminen antaa voimaa ja uskoa työssä jaksamiseen. Näin se tulee myös aikanaan seurakuntalaisten hyväksi työntekijän ammatillisen osaamisen ja syventyneen ihmistuntemuksen välityksellä.

Keijo Toivanen
TM, rovasti
Työohjaaja, työyhteisökonsultti
Suntiokoulutuksen
vastaava opettaja
Sisälähetysseuran Oppilaitos
Pieksämäki

Suntioksi Noste-ohjelman kautta

Valtakunnallinen Noste-ohjelma on tarttunut tärkeään tehtävään aikuiskoulutuksessa. Noste-ohjelman kautta on mahdollista saattaa kesken jääneet kouluopinnot loppuun, hankkia todistus ammattitaidosta, suorittaa tutkinto tai osa siitä; opiskelua voi tukea myös tietotekniikka- tai kielikursseilla.

Noste on tarkoitettu 30–59-vuotiaille, joilla ei ole perus- tai kansakoulun jälkeistä tutkintoa, tai 25–54-vuotiaille, joilla perus- tai kansakoulu on jäänyt kesken. Koulutus on tarkoitettu pääosin työelämässä oleville ja tutkinnot rakennetaan opiskelijan oman osaamisen tukemiseen usein yhteistyössä työnantajan kanssa. Näyttötutkinto on joustava tapa suorittaa tutkinto osi kerrallaan. Myös yrittäjät voivat hakeutua Noste-ohjelman koulutuksiin.

Ammattitaitoa **Raudaskylältä**

Raudaskylän Kristillinen Opisto Ylivieskassa järjestää suntion ammattitutkintoon valmentavaa koulutusta, ja nyt suntioksi on mahdollista opiskella myös Noste-ohjelman kautta, jolloin opiskelu on ilmaista. Kaksivuotisen koulutuksen tavoitteena on perehdyttää suntiot am-

mattialansa työtehtäviin ja kouluttaa ammattitaitoisia, itseään kehittäviä työntekijöitä seurakuntien eri palvelutehtäviin, sekä toimimaan itsenäisinä yrittäjinä. Monimuotokoulutus koostuu lähiopetuksesta, itsenäisestä opiskelusta ja työssä oppimisesta.

Sisko Hanhimäki on opintojensa loppusuoralla ja tekee viimeistä harjoittelujaksoaan Alahärmän seurakunnassa. Opintovapaalla postinjakajan työstään oleva Hanhimäki on tyytyväinen opintoihinsa.

– En tiennyt, että tämä on näin monipuolinen ala. Tämä on niin palveluammatti. Valinta osui oikeaan, iloitsee Hanhimäki.

Paluu koulunpenkille tuntui ensi alkuun vähän vaikealtakin, mutta kirjalliset työt ja oppimispäiväkirjan laatimiset ovat menneet Hanhimäeltä loistavasti. Teoriaopinnot kiinteistönhoidosta ja viheralueiden hoidosta kirkollisiin toimituksiin ja ruokapalveluun ovat saaneet tukea käytännön työssä oppimisessa.

– Minulla on ollut tosi hyvä vuosi täällä. Raudaskylä on hieno paikka, Hanhimäki sanoo.

Raudaskylän Kristillisellä Opistolla voi saada myös päihdetyön ammat-

titutkintoon valmistavaa koulutusta. Uutta opistolla on syksyllä alkava lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkintoon valmistava koulutus. Opiskelu on sivutoimista ja mahdollista suorittaa työn ohessa.

Kristiina Parkkila

– Sution ammattitutkinnon suorittaminen on mahdollista myös suntiona parhaillaan seurakunnassa toimiville, koska opiskelu on ilmaista, kertoo suntiokoulutuksen vastaava opettaja Anitta Anunti.

Sakastin hiljaisuutta

Suntio Hermanni Hiltunen seiso sakastin ikkunan ääressä katsellen vielä väetöntä kirkkotietä. Vanha könniläinen raksutteli kunniapaikallaan tempossa andante maestoso. Seitsemänkymmentä ajastaka oli takana. Oli hänet vielä pyydetty tuttuun temppeleihin viransijaiseksi. Ylitse neljäkymmentä vuotta oli hän tässä musta-asuisena virkaansa hoitanut ja muistot vaelsivat mieleen. Vanhalta rovasilta oppimansa rykäisyn myötä antoi hän ajatusensa palata menneisiin aikoihin. Isoisä oli ollut hauturina ja isä suntiona. Koulutus oli siis tullut kotikuolisena.

Kymmenet ja taas kymmenet ripipirkot olivat mielessä herkimpinä. Täysi temppelele oli juhllisuudessaan ainutlaatuinen. Mikä erotus, kun nyttemmin vain parikymmentä seurakuntalaista jäi parven alle, miltei näkymättömiin ja kuulumattomiin. Joulukirkossa sai vielä maistaa vanhojen aikojen tunnelmaa. Ennen piti nousta kahden jälkeen lämmittämään isoja kaminoita, valurautaisia kompuuseja, jotka nielivät metrin halkoja syyksittäin. Tilalla olivat sähkölämmittimet, jotka pakkasella pitivät oman rapinansa, antaessaan lämpöä sinne, missä sitä vähiten tarvittiin, eli temppelelele kupoliin. Vanhaa, pakkashuuruista tunnelmaa Hermanni Hiltunen muisteli suuresti kaihoten.

Muistoissa elävöityivät nyt sakastin seinällä kuvina tallentuneet palvelijat. Vanhat rovasit viiksineen ja kappalaiset kaljuineen. Messuäänet ja saarnanuotit jäivät mieleen elävänä ja helposti matkittavina, jos seu-

ra joskus siihen tilaisuuden antoi. Kanttorit ja kuorot olivat olennainen osa palveluksia. Yli kuusikymmentä Hoo-siannaa Hermannikin laski muistiinsa taltioituneen.

Osa lukareista ja papeista tuli aina ajallaan sakastiin. Takkia oioitiin, kenkiä lankattiin ja kaavut, mekot kaikkineen ripustettiin joskus hyvinkin hennoille hartioille. Karahvissa piti olla raikas vesi ja jokunen rauhoittava sana oli tarpeen uudelle tulokkaalle. Tیرهتööriillä oli usein hauska juttu, jolle papista salaa naurettiin. Virsitaulun täyttämässä piti olla tarkkana. Kolehdin keruussa auttoi rutiini. Ajan kuluessa oppi kyllä tietämään, kenen kukkarossa nyörit aukesivat hitaammin kuin muiden. Kyllähän Hermanni tiesi, että suntion ilmeellä oli keskeinen merkitys kolehdin tulokseen. Kun kirkkoväki ja toimittajat olivat poistuneet, suntio kynttilöitä sammuttaessaan ja ovia lukitessaan ynnäsi mielessään palveluksen taivaallisen saldon.

Piispakin tarkasti ja piispoja tarkastettiin. Hermanni Hiltunen aikaan oli mahtunut neljän korkean hengenmiehen katselmus. Papeista tehtiin rovaseteja, kanttoreista tirehtöorejä. Suntioita kiiteltiin ja annettiin piispallisia ja asesorialisia kädenpuristuksia. Hermanni Hiltunen tiesi kuitenkin, että hänen virkansa oli sangen tärkeä, ellei tärkein. Turhaa olisivat laulut ja liturgiat, ellei temppelelele olisi kaikin osin valmistettu. Eikä kukaan täysin voinut aavistaa, mitä kaikkea tuohon valmisteluun sisältyi. Talvella lumen luon-

tia ja lämmitystä, siivousta, oikomista ja järjestämistä. Kynttilöiden sytyttämistä, verhoamista ja riisumista. Sielunhoitoa papeille ja kanttoreille. Tirehtööri Putiaiselta tarvitsi onneksi vain harjata hilsettä olkapäiltä. Itse asiassa, sakastin henki oli, paitsi Pyhän Hengen, myös suntion luoman hengen varassa. Hermanni Hiltunen tiesi tämän, kätki sen tiedon sisimpäänsä, mutta sai siitä ryhdin ja ryydin tehtävänsä.

Seitsemänkymmentä ajastaka. Nyt enää sijaisena, mutta tehtäväänsä tietoisena Hermanni Hiltunen laski temppelelelele tulijoita. Harveneva joukko. Mietteet syventyivät. Miten sanoikaan se suurin toimeksiantaja: Joka on suurin teidän joukossanne, olkoon kaikkien palvelija.

Hermanni Hiltunen kuivasi nopeasti kynelele, sillä ovi kävi ja kirkkoherra saapui. Kello oli kahtakymmentä vailla. Aika ja ajattomuus kohtasivat jälleen. Vanhat kirkonpalvelijat hymähtivät kuvissaan sakastin seinällä. Suntio Hermanni Hiltunen tiedosti nöyrästi oman arvonsa ja merkityksensä.

Snap

Pieksämäellä uusia suntion ammattitutkinnon suorittajia

Sisälähetysseuran oppilaitoksella Pieksämäellä Sution ammattitutkinnon suorittaneet:

Granat Veka Juhani, Pomarkku
Hällback Kimmo Mikael, Mäntyharju
Korkalainen Paula, Kouvola
Kostiainen Saira, Sulkava
Latvajärvi Seija Orvokki, Noormarkku
Malinen Jari Kalevi, Savonlinna
Mannelin Ritva Kaarina, Naantali
Niemeläinen Ari Veli, Pieksänmaan kunta
Pentikäinen Marja Helena, Nilsia
Rantala Raila Margit Hannele, Elimäki
Saari Matti Lauri Uolevi, Kokkola
Suhonen Carita Anneli, Varkaus
Tolonen Silja Helena, Karttula
Üstün Anne-Maria, Imatra

Rovasti Keijo Toivasen puhe suntioiden työhönsiunaamistilaisuudessa 27.05.2004:

”Arvoisat suntuot ja te, valmistuneiden läheiset ja ystävät! Teidän elämänne on tänään saavuttanut merkittävän maalin eli opiskelunne on nyt ohi ja päämäärä on saavutettu. Olette näytöillä suorittaneet sun-

tion ammattitutkinnon. Tästä suorituksestanne voitte olla ylpeitä ja onnitella itseänne hyvin suoritetusta ponnistelusta ja vaivannäöstä. Ei liene sattumaa se, että olette halunneet kruunata opintojenne taipaleen työnne arvopohjan keskussa eli Jumalan kasvojen edessä pyytäen häneltä siunausta työhönne ja elämäänne. Alttarin edestä on hyvä lähteä palvelemaan seurakuntalaisia niillä armolahjoilla, joita teillä itse kullakin on. Olettehan valmistuneet kirkonpalvelijoiksi. Tässä tehtävässä kohtaatte monenlaisia ihmisiä ja kuulette kaikenlaisia tarinoita ihmisten elämästä aina suunnattomasta ja järkyttävästä surusta lähtien iloon ja riemuun saakka.

Työnne vaatii teiltä kuuntelijan taitoa ja vahvaa psyykettä sekä ymmärrystä siitä, miten missäkin tilanteessa tulee käyttäytyä ja osallistua seurakuntalaisten elämän kokemuksiin. Te elätte työssänne itkevien ja iloitsevien ihmisten keskellä. Niinpä apostoli Paavalin sanat roomalaiskirjeessä tuntuvat so-

pivan oikein hyvin kuvaamaan sitä todellisuutta, minkä parissa tulitte tekemään omaa tehtäväänne Kristuksen kirkon hyväksi, kun apostoli kirjoittaa: ”Olkoon rakkautenne vilpittöntä. Vihatkaa pahaa, pysykää kiinni hyvässä. Osoittakaa toisillenne lämmintä veljesrakkautta, kunniottakaa kilvan toinen toistanne. Älkää olko velttoja, olkaa innokkaita, palakoon teissä Hengen tuli, palvelkaa Herraa. Toivokaa ja iloitkaa, ahdingossa olkaa kestäviä, rukoilkaa hellittämättä. Auttakaa puutteessa olevia pyhiä, osoittakaa vieraanvaraisuutta. Siunatkaa niitä, jotka teitä vainoavat, siunatkaa älkää kirotko. Iloitkaa iloitsevien kanssa, itkekää itkevien kanssa. Olkaa keskenänne yksimiellisiä. Älkää plätkö itseänne muita parempana, vaan asettukaa vähäosaisten rinnalle.

Siinäpä sitä työn sisältöä ja tavoitetta koko työuran ja oman elämän ajaksi. Noista Paavalin sanoista on hyvä ponnistaa jokaiseen aamuun ja lähteä tekemään työtä ihmisten keskuuteen tietäen, ettei yksikään päivä ole samanlainen puhumatta-

kaan siitä, mitä yllätyksiä päivä saattaa tuoda tullessaan: itkeviä ja suruvia ihmisiä, ihmisiä, jotka ovat eksoyksissä ja poissa tolaltaan, mutta sinä olet vierellä, kun näytät haupaikkaa maastosta tai kuuntelet lesken kertomuksen siitä, miten kuolema tuli ja vei pois aviomiehen yllättäen ja äkkiarvaamatta. Tähänkin sinulla on ammattitaitoa ja kykyä olla lähellä ihmistä. Olethan koulutuksen aikana suorittanut mm. surutyön kurssin.

Työsi ja tehtäväsi on keskeisintä kirkon työssä, mutta juuri tämän takia sinua saattaa uhata loppuun palaminen ja väsyminen. Siksi on tärkeää, että pidät itsestäsi huolta, jotta sinulla olisi jotakin jaettavaa ja annettavaa ihmisille. On syytä huolehtia omasta hengellisestä kasvustaan ja uskostaan. Sinullakin on oikeus levätä ja olla Jumalan hoidettavana. Tässä on hyvä pitää yhteyttä yläkertaan rukouksen kautta. Hiljentymisen, luonto ja omasta kunosta huolehtiminen antavat voimaa tehdä työtä, nauttia siitä ja olla oikealla tavalla ylpeä omasta osaaamisestaan.”

Stipendejä jaettiin seuraavasti: Raila Rantala Elimäen srk:sta Kirkonpalvelijat ry:n stipendi, Ari Niemeläinen Pieksämäen maasrk:sta Sisälähetyssseuran oppilaitoksen stipendi.

Kanta-Hämeen alaostaston

Kirkonpalvelijoiden **kesäiltaa** vietetään Tammelan seurakunnan Kaitalammin leirikeskuksessa perjantaina 27.8.04. Saunat ovat kuumina klo 17 lähtien ennen muuta ohjelmaa, iltapalaa ja iltahartautta. Tarkemmat reitti- ym. asiat jäsenkirjeessä. Tervetuloa!

Kymenlaakson alaostaston

SVYSRETKI ti 10.8.2004 LEMILLE “Syömään Särää”, muu ohjelma selviää paikan päällä. Sitovat ilmoittautumiset 3.8. mennessä sihteerille puh. 040 723 7285. Lähdetäänpäs joukolla retkelle. P.S. Lähtö Kymenlaaksosta n. kello 10.00.

Kirkonpalvelijat yhdistyksen menneet ja tulevat vuosikokouspaikkakunnat

8.-9.6.1937	Tampere	26.-27.6.1984	Kuopio, 50-vuotisjuhla
15.6. 1938	Kuusankoski	25.-26.6.1985	Tampere
13.6. 1939	Turku	24.-25.6.1986	Ivalo
11.6. 1941	Lahti	24.-25.6.1987	Jyväskylä
9.6. 1943	Mikkeli	28.-29.6.1988	Pori
21.11.1944	Helsinki, 10-vuotisjuhla	26.-27.6.1989	Kotka
27.6. 1945	Loimaa	26.-27.6.1990	Joensuu
18.6. 1947	Kuopio	25.-26.6.1991	Tornio
12.5. 1948	Järvenpää	23.-24.6.1992	Pietarsaari
29.6. 1949	Tampere	29.-30.6.1993	Kajaani
14.6. 1950	Järvenpää	28.-29.6.1994	Turku, 60-vuotisjuhla
27.6. 1951	Savonlinna	27.-28.6.1995	Raahe
9.7. 1952	Ylivieska	25.-26.6.1996	Lahti
9.7. 1953	Hämeenlinna	24.-25.6.1997	Seinäjoki
2.7. 1954	Pieksämäki, 20-vuotisjuhla	23.-24.6.1998	Rovaniemi
12.-14.7.1955	Pori	29.-30.6.1999	Kuopio
26.-28.6.1956	Kotka	27.-28.6.2000	Helsinki
25.-27.6.1957	Lahti	26.-27.6.2001	Lappeenranta
24.-26.6.1958	Oulu	25.-26.6.2002	Vaasa
23.-25.6.1959	Turku	24.-25.6.2003	Tampere
28.-30.6.1960	Varkaus	29.-30.6.2004	Hämeenlinna, 70-vuotisjuhla
28.-29.6.1961	Järvenpää	28.-29.6.2005	Oulu
26.-28.6.1962	Imatra	27.-28.6.2006	Naantali
25.-27.6.1963	Seinäjoki		
23.-25.6.1964	Helsinki, 30-vuotisjuhla		
29.6.-1.7.1965	Jyväskylä		
28.-30.6.1966	Kuopio		
27.-29.6.1967	Hämeenlinna		
25.-27.6.1968	Lappeenranta		
19.2. 1969	Lahti		
24.-25.6.1969	Kajaani		
23.-24.6.1970	Vaasa		
29.-30.6.1971	Riihimäki		
27.-28.6.1972	Joensuu		
27.-28.6.1973	Rovaniemi		
26.-27.6.1974	Turku, 40-vuotisjuhla		
25.-26.6.1975	Heinola		
29.-30.6.1976	Vammala		
28.-29.6.1977	Kuusamo		
28.-29.6.1978	Mikkeli		
27.-28.6.1979	Pietarsaari		
25.-26.6.1980	Lahti		
24.-25.6.1981	Oulu		
29.-30.6.1982	Savonlinna		
29.-30.6.1983	Lapua		

Seurakunnan luottomiehistä kirkon moni- ammattilaisiksi

Kirkonpalvelijat ry:n 70-vuotis-historiikki on valmistunut.

Historiikkia voi tilata sihteeriltä Kari Hartikaiselta; PL 421, 70101 Kuopio, gsm 050 520 7003. Tilauksen voi tehdä myös netin kautta: www.kirkonpalvelijat.fi tai sähköpostitse: kirkonpalvelijat@kolumbus.fi

Suntion koulutus on arvoton

Monet oppilaitokset, kuten Jyväskylän kristillinen opisto, Sisälähetysseuran opisto, Raudaskylän kristillinen opisto ja Seurakuntaopisto, ovat käynnistäneet suntioiden massatuotannon. Lisäksi samaan ammattiin koulutetaan oppisopimuksella.

Miten nämä lukemattomat suntiot työllistyvät ja onko heille kerrottu, että kyseinen todistus on arvoton? Vaikka koulutus on hyvää tasoa, ei sillä ole kirkkomme johdon siunausta.

Jos kanttorin tutkinnon omaava henkilö hakee virkaa, hän ohittaa epäpätevät ja saa viran. Mutta kun suntion paperit omaava hakee vir-

kaa, kirkkoneuvosto valitsee jonkun harrastelijan, ammattitaidottoman henkilön pystymetsästä. Näin ammattisuntion koulutukseensa uhraamat rahat menivät hukkaan. Muutama vuosi sitten eräs suntiokurssi lähetti epäkohdan poistamista koskevan kirjeen kaikille piispoille, mutta nämä eivät vaivautuneet vastaamaan.

Oppilaitokset tietysti puolustelivat, että kyllä he tuntevat jonkun entisistä oppilaistaan, joka on saanut paikan. Mutta nykykäytännön perusteella hän olisi saanut sen ilman koulutustakin. Suntio-koulutus säilyy niin kauan rahatuksena, kunnes todistus "laillitetaan" asettamalla se perusvaatimukseksi kirkonpalvelijan virkoihin.

M. Hietamäki, Ypäjä

Pappi rippikoulussa:

- Mitä meidän tulee tehdä, jotta saisimme syntimme anteeksi?
- No tietenniin syntijä.

Suntion koulutus ei ole arvoton!

M. Hietamäki esitti Kotimaassa 23.4. arvostelua suntion ammattitutkinnon arvostusta kohtaan.

Suntion ammattitutkinto sisältyy ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaiseen ja opetusministeriön vahvistamaan tutkintorakenteeseen. Tutkinto järjestetään lain ja opetushallituksen päättämien tutkinnon perusteiden mukaisesti tutkintotoimikunnan valvonnassa. Tutkintotoimikuntaan on nimetty edustajat kirkon työntekijä- ja työnantajapuolelta sekä näyttötutkintoja järjestävistä oppilaitoksista.

Opetushallituksen hyväksymät ammattitutkinnon perusteet ovat olleet voimassa 1.3.2000 lukien. Ammattitutkinto suoritetaan käytännön työtehtävissä tapahtuvilla näyttöillä valmistavan koulutuksen tai oppisopimuskoulutuksen jälkeen. Koulutukseen liittyy aina käytännön tehtävissä tapahtuvaa työssä oppimista.

Tutkinnon suorittaminen oppisopimuksella tarjoaa erityisesti tehtävissä jo oleville erinomaisen mahdollisuuden ammatilliseen pätevöitymiseen. Näyttötutkinnossa edellytettävät ammattitaitovaatimukset ovat kaikille samat koulutustavasta riippumatta.

Tutkintotoimikunta on pyrkinyt korostamaan koulutuksen ja näyttötutkintojen laatua, jotta voidaan varmistua alalle valmistuvien hyvästä ammattitaidosta.

Suntion tutkintotoimikunta on solminut näyttötutkintojen järjestämissopimuksen Jyväskylän kristillisen opiston (Jyväskylä), Sisälähetysseuran oppilaitoksen (Pieksämäki), Raudaskylän kristillisen opiston (Ylivieska), Turun kristillisen opiston (Turku), Kristliga folkhögskolan i Nykarleby'n (Uusikaarlepyy) ja Seurakuntaopiston (Järvenpää) kanssa.

Vuoden 2003 loppuun mennessä suntion ammattitutkinnon on suorittanut 104 henkilöä, joten massatuotannosta ei voida puhua.

Seurakunnat päättävät itsenäisesti paikallisten olosuhteiden ja toimenkuvien perusteella työntekijöidensä kelpoisuusehdoista ja valintakriteereistä. Toivottavaa kuitenkin on, että valintatilanteissa kiinnitettäisiin huomiota koulutuksella saatuun muodolliseen pätevyYTEEN henkilökohtaisen sopivuuden ja aikaisemman työkokemuksen lisäksi.

Markku Laitinen
puheenjohtaja,
Suntion tutkintotoimikunta

"Toivon Lähteillä" -kirja, 111 sivua, liimasidottu, tekijä seurakuntamestari Kari Kasurinen on toiminut kirkonpalvelutyössä lähes kaksi vuosikymmentä ja koonnut tähän omakustannekirjaan hengellisen tarinavalikoiman vuosien varrelta, kirjaa voi tilata tekijältä hintaan 15 € + lähetyskulut sähköpostitse osoitteella kari.kasurinen@kymp.net.

KYSY VAPAITA OPISKELUPAIKKOJA!

SUNTION AMMATTITUTKINTOON VALMISTAVA KOULUTUS 2.8.2004–21.5.2005

- voit opiskella joko lähiopiskeluna tai oppisopimuskoulutuksena
- koulutus sisältää näytöt
- mikäli sinulla on pitkä työkokemus alalta ja omaat tarvittavan ammattitaidon voit suorittaa ammattitutkinnon näytöillä

JYVÄSKYLÄN
KRISTILLINEN OPISTO
Sulkulantie 28, 40520 Jyväskylä
puh. (014) 3348 000
fax (014) 3348 001
toimisto@jko.org

VIELÄ EHDIT HAKEA!

Pastoraali- psykologia (36 ov, 16.8.2004- 21.5.2005)

- voit syventää omaa hengellistä elämääsi ja saada jaksamiseesi uusia virikkeitä!
- saat valmiuksia erilaisten ihmisten kohtaamiseen ja perehdyt monipuolisesti sielunhoidon kysymyksiin
- haku 24.6.2004 mennessä

OldBrandNew
HERÄNNÄISOPISTOT

Kaikkamme OldBrandNew-
herännäisopistojen
yhtenäisenä voimena.

- Perustutkinto
- Ammattitutkinto
- Oppisopimus-
koulutus
- Näytötutkinnot
- Perusopetus -
Kasvupaikka
- Yhteisöistä ja
vapaa sivistystyö
- Tyhjätkansit

www.jko.org

Seurakunnan luottomiestistä kirkon moni- ammattilaisiksi

Kirkonpalvelijat ry:n 70-vuotishistoriikki on valmistunut. Historiikki julkaistaan Kirkonpalvelijat ry:n 70-juhlassa 29.6.2004 klo 19 Hotelli Rantasipi Aulangolla Hämeenlinnassa. Julkaisua on saatavana opinto- ja koulutuspäivien pitopaikalla 30.6.2004 alkaen 10 € hintaan.

Julkaisun historia-osuuden on laatinut SVTL:n toiminnanjohtaja Rit-

Vaikuta kirkonpalvelijoiden eettisiin ohjeisiin

Kirkonpalvelijoiden eettisiä ohjeita laatimaan on nimetty työryhmä, johon kuuluvat puheenjohtaja Seppo Pyykkönen, emäntä Anna-Liisa Tikkala, rovasti Keijo Toivanen ja sihteeri Kari Hartikainen. Työryhmä pyytää lukijoiltamme vastauksia seuraaviin kysymyksiin 30.9.2004 mennessä sihteeri Kari Hartikaiselle osoitteeseen PL 421, 70101 KUOPIO tai sähköpostitse kirkonpalvelijat@kolumbus.fi tai fax (017) 2811697.

Vastauksista kootaan kirkonpalvelijoiden eettiset ohjeet, jotka julkaitaan Oulussa v. 2005 opinto- ja neuvottelupäivien yhteydessä.

1. Miten työssäsi näkyy, että olet kirkon palveluksessa?
2. Mihin työsi perustuu?
3. Millainen on mielestäsi hyvä alainen?
4. Millainen mielestäsi on hyvä esimies?
5. Mitä ajattelet kirkon työn jatkuvuudesta?
6. Millä tavalla huolehdit itsestäsi työssä ja vapaa-ajalla?
7. Miten kehität ja ylläpidät ammattitaitoasi?
8. Mitä varten kirkko ja seurakunnat ovat olemassa?
9. Miten vaikutat tasa-arvon toteutumiseen työpaikallasi?
10. Mihin olet sitoutunut?
11. Mitä asioita esittäisit kirkonpalvelijan eettisiksi ohjeiksi?

va Rasila. Yhdistyksen 70-vuotisel-
le taipaleelle mahtuu monenlaisia
yhteiskunnallisia muutoksia, sota-
aikaa, maan jälleenrakennusta so-
dan jälkeen, lama-aikoja ym. Kirkon-
palvelijat ry on ollut monelle kirkon-
palvelijalle tärkeä side toisiin am-
mattiveljiin ja -sisariin.

Seurakunnan luottomiestistä kir-
kon moniammattilaisiksi välittää
viestiä yhdistyksemme seitsemäl-
tä vuosikymmeneltä ja rohkaisee
meitä kaikkia katsomaan luottavai-
sesti tulevaisuuteen.

Kari Hartikainen, sihteeri

Hämeen linna

Hämeen linna on yksi Suomen keskiaikaisista valtakunnanlinnoista. Se on kokenut vuosisatojen aikana sekä loiston että rappion hetkiä.

Linna perustettiin oletettavasti Birger Jaarlin Hämeeseen tekemän ristiretken jälkeen 1200-luvun lopulla. Keskiajan kuluessa leirilinnasta rakennettiin asuinlinna linnanpäällikön käyttöön. 1700-luvulla linna

korotettiin kolmikerroksiseksi ja ympäröitiin kehämuurirakennuksilla. Ulkoasua hallitsee punatiilen käyttö. Tiili rakennusaineena oli maassamme keskiajalla suhteellisen harvinainen.

Hämeen linna toimi vankilana vuosina 1837–1972. Kun linnan vankilakäytöstä vähitellen luovuttiin, valtio aloitti siellä vuonna 1953 tutkimus- ja restaurointityöt, jotka saatiin lopullisesti päätökseen vuonna 1988.

Päälinnaa esitellään nykyään historiallisena muistomerkkinä. Vieras voi kulkea samoissa huoneissa, joissa on eletty jo keskiajalla.

Hämeen linna ympäristöineen on ainutlaatuinen kulttuuri- ja rakennushistoriallinen kokonaisuus, johon kuuluvat linnan ja kantakaupungin välinen puistovyöhyke sekä linnan kasarmialue. Maisemakokonaisuuden olennaisia osia ovat myös Kaupunginpuisto ja Aulangon rantanäkymät.

Kirkonpalvelija

N:o 2/2004 – 51. vuosikerta

Julkaisija/Tilaukset:

Kirkonpalvelijat r.y. - Kyrkotjänare r.f.
Puh./Fax: (017) 281 1697
GSM 050 520 7003
E-mail: kirkonpalvelijat@kolumbus.fi
<http://www.kirkonpalvelijat.fi>

Lehden toimitus:

PL 421, 70101 KUOPIO
Toimitussihteeri Kari Hartikainen

Toimituskunta:

Yhdistyksen hallitus

Ilmoitushinnat:

Kokosivu	200 €
1/2 sivua	110 €
1/3 sivua	70 €

Pankit:

Nordea 202718-136346
Sampo Pankki 800015-252706
OP 560005-293207

Paino: Kuopion Painotuote Oy
E-mail: kuopion.painotuote@co.inet.fi

Seuraava lehti ilmestyy syyskuussa 2004.

ISSN 0 355-8258